

13. Holosnichenko, I. (2005). *Administratyvne pravo Ukrainy: osnovni poniattia*. [Administrative law of Ukraine: basic concepts]. 232. [in Ukrainian].
14. Sereda V., Nazar Yu., Kostovska K. (2016). *Administratyvne pravo Ukrainy. navch. posib. u skhemakh ta komentariakh*. [Administrative law of Ukraine. textbook way. in diagrams and comments]. 300. [in Ukrainian].
15. Alforov, S. (2011). *Administratyvno-pravovyi mekhanizm protydii koruptsii v orhanakh vnutrishnikh sprav* [Administrative and legal mechanism for combating corruption in law enforcement agencies]. avtoref. dys. ... d-ra yuryd. Nauk. 12.00.07. Khark. nats. un-t vnutr. sprav. 38. [in Ukrainian].
16. Yaromii, I. (2018). *Administratyvno-pravovyi mekhanizm zapobihannia ta protydii porusheniam mytnykh pravyl*. [Administrative and legal mechanism for preventing and counteracting violations of customs rules]. dys. ... kand. yur. Nauk. 22. [in Ukrainian].
17. Korniihenko, A. (2019). *Poniattia ta elementy administratyvno-pravovoho mekhanizmu zapobihannia bulinhu v Ukraini*. [Concepts and elements of administrative and legal mechanism of bullying prevention in Ukraine]. *Naukovi zapysky. Serii: Pravo*. Vypusk 7. 99-105. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 22.10.2020

УДК 342.95

Саранов Сергій Георгійович,
здобувач наукового ступеня доктора філософії
кафедри публічного управління та адміністрування

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ

Стаття присвячена дослідженню правових засад громадського контролю за діяльністю спеціалізованих антикорупційних органів. Констатовано, що основним завданням державних органів, які безпосередньо займаються врегулюванням суспільних відносин, є розробка основних фундаментальних положень, які дають орієнтир як діяти в тих чи інших ситуаціях.

Визначено, що сучасний стан правового регулювання громадського контролю в цілому характеризується відсутністю спеціального законодавчого акту у цій сфері. При цьому наявна значна кількість нормативно-правових та підзаконних, актів, якими врегульовані окремі положення громадського контролю в різних сферах. Акцентовано увагу на тому, що спеціальне законодавство, що безпосередньо регулює громадський контроль як правовий інститут на сьогодні відсутнє.

Проаналізовано систему національного законодавства та міжнародних актів, щодо закріплення поняття громадський контроль. Окреслену дефініцію «правові засади громадського контролю за діяльністю спеціалізованих антикорупційних органів» ми розуміємо як, встановлену систему нормативно-правових актів, якими визначається поняття, принципи, форми та методи, юридичні підстави, суб'єкти та їх повноваження, а також ключові орієнтири громадського контролю за діяльністю вказаних органів.

Ключові слова: контроль, громадський контроль, спеціалізовані антикорупційні органи, правові засади, нормативно-правові акти.

Saranov S. LEGAL PRINCIPLES OF PUBLIC CONTROL OVER THE ACTIVITIES OF SPECIALIZED ANTI-CORRUPTION BODIES

The article is devoted to the study of the legal basis of public control over the activities of specialized anti-corruption bodies. It is stated that the main task of state bodies that are directly involved in the regulation of public relations is to develop the basic fundamental provisions that provide guidance on how to act in certain situations.

It is determined that the current state of legal regulation of public control in general is characterized by the absence of a special legislative act in this area. At the same time, there is a significant number of regulations and bylaws, which regulate certain provisions of public control in various fields. Emphasis is placed on the fact that there is no special legislation that directly regulates public control as a legal institution.

The system of national legislation and international acts on consolidating the concept of public control is analyzed.

We understand the outlined definition of "legal basis for public control over the activities of specialized anti-corruption bodies" as an established system of regulations that defines the concepts, principles, forms and methods, legal bases, subjects and their powers, as well as key guidelines for public control on the activities of these bodies.

Key words: control, public control, specialized anti-corruption bodies, legal bases, normative-legal acts.

Постановка проблеми. Будь-яка діяльність потенційно не може бути ефективною та перспективною без належного її нормативного регулювання, яке слугує для неї своєрідним орієнтиром. Саме тому будь-яке правове явище, компетенція чи повноваження різних суб'єктів, удосконалення державотворчих процесів чи правових інститутів має бути обґрунтовано та базуватися на тих основоположних принципах та правилах, які залишаються незмінними, або можуть бути змінені лише уповноваженими на те органами та за певною чітко визначеною процедурою.

Як правило, жодні правовідносини не можуть бути одразу повноцінно та повною мірою

врегульовані, так як і порядок функціонування та діяльності відповідних суб'єктів. Такий стан речей пояснюється, в першу чергу, тим, що розвиток суспільства стимулює і розвиток та виникнення нових суспільних відносин, корегування та зміну вже існуючих, а відтак – на такі постійні зміни повинно належним чином реагувати і правове регулювання таких суспільних відносин. Основним завданням державних органів, які безпосередньо займаються врегулюванням суспільних відносин, є розробка основних фундаментальних положень, які дають орієнтир як діяти в тих чи інших ситуаціях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема правового регулювання громадського контролю знайшла своє відображення у працях таких дослідників як: В. Гаращук, І. Жаровська, В. Колісник, А. Крупник, Т. Коломосець, С. Кушнір, Т. Наливайко, О. Поклад, О. Савченко, І. Сквірський, О. Терещук та інші. Правові ж основи громадського контролю за діяльність спеціалізованих антикорупційних органів на сьогодні ж залишається малодослідженими, що пояснюється багатьма причинами, основною серед яких є відсутність спеціального законодавства у цій сфері, а також відносна новизна таких органів для української державно-правової дійсності.

Мета статті - на основі чинних нормативно-правових актів розкрити правові засади громадського контролю за діяльністю антикорупційних органів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний стан правового регулювання громадського контролю в цілому характеризується відсутністю спеціального законодавчого акту у цій сфері. При цьому наявна значна кількість нормативно-правових та підзаконних, актів, якими врегульовані окремі положення громадського контролю в різних сферах. Все це має негативні наслідки у вигляді різноманітних протиріч, наявності дублювань повноважень та функцій, а також неефективності заходів забезпечення законності та дисципліни.

Як слушно вказує В.Кравчук, відсутність у чинному законодавстві України єдності змісту та поняття громадського контролю, закріплення належного організаційно-процедурного регулювання його реалізації, зокрема чітких правил здійснення такого контролю, створює штучні бар'єри для контрольної функції громадського суспільства. Для вирішення вказаних проблем важливим є не лише розробка та прийняття спеціального закону про громадський контроль, проекти якого в різні чачи розроблялися та навіть вносились на розгляд Верховної Ради України, а й формування якісно нового типу особистості, свідомої своїх прав і обов'язків громадянина, розвиток сильного громадянського суспільства на народовладдя у державі [1].

На думку Р.Миронюка, аналіз чинного законодавства в залежності від змісту та спрямованості правового регулювання дозволяє виокремити три групи законодавчих актів України щодо громадського контролю: загальні; організаційно-процедурні та галузеві. До першої групи автор відносить нормативно-правові акти, що передбачають базові положення громадського контролю, принципи, правові засоби, завдання тощо – це закони України «Про звернення громадян», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про громадські об'єднання» тощо. Окрім вказаних законодавчих органів до першої групи віднесений Указ Президента України «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні», який затвердив «Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» [2, с.19]. Варто вказати, що цей указ вже втратив чинність, натомість на сьогодні підписаний Указ Президента України «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки», яким затверджена відповідна стратегія.

Другу групу складають підзаконні нормативно-правові акти, що визначають форми і види громадського контролю, частково регулюють процедурні питання їх здійснення.

До третьої групи дослідник відносить нормативно-правові акти, які визначають контроль в окремих сферах публічно-владних правовідносин та публічного урядування, це закони України: «Про публічні закупівлі», «Про запобігання корупції», «Про Національну поліцію» тощо [2, с.20].

Наведена вище класифікація є доцільною з огляду на безпосередній предмет нашого дослідження. Виходячи із того, що він становить здійснення громадського контролю за діяльністю спеціалізованих антикорупційних органів, на особливу увагу заслуговує саме третя група нормативно-правових актів, які виділив Р.Миронюк. До даної групи, за логікою автора, можна віднести усі законодавчі акти, які містять окремі положення правового регулювання здійснення громадського контролю в різних спеціалізованих антикорупційних органах, як-то закони України: «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про запобігання корупції», «Про Державне бюро розслідувань» тощо.

Можливо навести і інші класифікації нормативно-правових актів у сфері здійснення громадського контролю. Так, залежно від їх юридичної сили, такі акти можна поділити на: міжнародні договори, Конституція України, закони, підзаконні нормативно-правові акти. Основне призначення такої класифікація може слугувати у впорядкуванні усього нормативного масиву, що регулює інститут громадського контролю.

Система міжнародно-правових норм, які стосуються форм громадського контролю ґрунтується, у першу чергу, на положеннях таких нормативних актах:

- Загальна декларація прав людини 1948 р.;
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р.;
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.
- Європейська соціальна хартія 1996 р.;

- Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступі до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція) 1998 р.;
- Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи про участь громадян у місцевому публічному житті від 2001 р.;
- Європейська стратегія щодо інновацій та доброго урядування на місцевому рівні, затвердженою Комітетом Міністрів Ради Європи у 2008 році;
- Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень прийняття у 2017 р. тощо.

Щодо національної нормативної бази у сфері громадського контролю в цілому, і громадського контролю за діяльністю спеціалізованих антикорупційних органів зокрема, то нами вже неодноразово зазначалось, що в українських правових реаліях спеціального законодавчого акту на сьогодні немає. Проте таке важливе явище у демократичній правовій державі у XXI ст. не може залишитися нормативно не врегульованим. Так, нормативну базу громадського контролю в Україні становить Конституція України та положення інших законів.

Основний Закон проголошує, що народ є носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні (ст. 5), яку він може здійснювати безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування; громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами (ст. 38) [3].

Окремі форми громадського контролю окреслені у таких нормативно-правових актах, як: закони України «Про звернення громадян», «Про доступ до публічної інформації», «Про інформацію», «Про місцеве самоврядування», «Про об'єднання громадян», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про наукову та науково-технічну експертизу», «Про захист прав споживачів» тощо. Розглянемо основні положення щодо громадського контролю у вказаних вище законодавчих актах.

Так, Закон України «Про звернення громадян» від 2.10.1996 р. конкретизує та доповнює таке конституційне право громадян як право на звернення. Відповідно до норм даного нормативного акту, приватні особи можуть звертатися до суб'єктів публічного адміністрування з пропозиціями, зауваженнями, заявами, клопотаннями і скаргами та отримувати від них пояснення або коментарі з приводу вчинених (невчинених) дій чи рішень [4].

Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р. встановлює, що приватні особи мають право на доступ до публічної інформації (відображеної та задокументованої будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформації, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації) та можуть, надсилаючи суб'єкту публічного адміністрування інформаційний запит з вимогою надання публічної інформації, контролювати його діяльність [5].

Закон України «Про інформацію» від 2.10.1992 р. декларує обов'язок органів державної влади та органів місцевого самоврядування інформувати про свою діяльність та прийняті рішення. Окрім того, держава гарантує вільний доступ суб'єктів інформаційних відносин до статистичних даних через запит. Кожний учасник інформаційних відносин для забезпечення його прав, свобод і законних інтересів має право на одержання інформації про діяльність народних депутатів, органів державної влади, місцевого самоврядування та місцевої адміністрації [6].

Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21.05.1997 р. врегульовує таку форму громадського контролю як громадські слухання, які являють собою форму спілкування членів територіальної громади з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких приватні особи можуть заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування, під час проведення яких може здійснюватись і громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб.

Законом України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р. до прав зареєстрованих об'єднань громадян відноситься право одержувати у порядку, визначеному законом, публічну інформацію, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, що також можна віднести до своєрідно форми громадського контролю за діяльністю органів державної влади та управління [7].

У свою чергу, Закон України «Про наукову та науково-технічну експертизу» від 10.02.1995 р. вводить у застосування поняття «громадська експертиза», яка згідно може проводитися у будь-якій сфері наукової та науково-технічної діяльності, що потребує врахування громадської думки, з ініціативи громадськості, об'єднань громадян та трудових колективів на основі договорів на проведення цієї експертизи [8].

Спеціальне законодавство, що безпосередньо регулює громадський контроль як правовий інститут на сьогодні відсутнє. Існували лише окремі спроби проектної діяльності у цьому напрямі, а саме: проект Закону України «Про громадський контроль», підготовлений народним депутатом С.Кириченко, проект Закону України «Про громадський контроль», внесений народним депутатом С.Тігілко, проект Закону України «Про громадський контроль», внесений народними депутатами України Н.Королевською,

Ю.Солодом. Такий стан речей не може вважатися задовільним, оскільки сучасна демократична правова держава та подальший розвиток громадянського суспільства в Україні не можливі без чіткого правового регулювання даного правового інституту. Окрім того, розроблено і прийнято за основу проект Закону України «Про інформаційну відкритість органів державної влади та вищих посадових осіб України», який визначатиме умови та порядок забезпечення інформаційної відкритості в питаннях діяльності органів державної влади та вищих посадових осіб України. Ще у 2004 р. даний проект був прийнятий за основу, проте на сьогодні питання про його прийняття не зрушило з місця.

Щодо підзаконних актів у досліджуваній сфері, то можна назвати наступні:

- Указ Президента України «Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації» від 24.03.2012 р. (на сьогодні втратив чинність).

Стратегія була спрямована на утвердження громадянського суспільства як гарантії демократичного розвитку держави, запровадження громадського контролю за діяльністю влади, забезпечення незалежної діяльності інститутів громадянського суспільства, посилення їх впливу на прийняття суспільно важливих рішень, створення умов для забезпечення широкого представництва інтересів громадян в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, проведення регулярних консультацій із громадськістю з важливих питань життя суспільства і держави. Окрім того, стратегічними пріоритетами державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні було визначено: запровадження громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, посилення впливу інститутів громадянського суспільства на прийняття управлінських рішень та їх реалізацію; забезпечення умов для активізації участі громадян у процесі підготовки та прийняття управлінських рішень, здійснення ефективного громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, зокрема, щодо запобігання та протидії корупції, підвищення прозорості діяльності цих органів [9];

- Указ Президента України «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні», яким було затверджено Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 - 2020 роки [10], серед основних принципів було визначено: забезпечення конструктивної взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та організацій громадянського суспільства; сприяння залученню громадськості до процесів формування та реалізації державної, регіональної політики, вирішення питань місцевого значення; забезпечення ефективних процедур участі громадськості під час формування та реалізації державної, регіональної політики, вирішення питань місцевого значення;

- Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 15.10.2004 р., відповідно до якої утворювались громадські ради для ведення діалогу між органами виконавчої влади та інститутами громадянського суспільства.

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3.11.2010 р., якою утворювались громадські ради як виборних консультативно-дорадчих органів, які отримали право на вільне делегування кандидатів до громадських рад.

Враховуючи мету нашого дослідження, необхідним вбачається аналіз спеціальних нормативно-правових актів, які регулюють діяльність та функціонування спеціалізованих антикорупційних органів, на предмет наявності окремих нормативних положень з питань громадського контролю за ними. До таких органів належать: Національна рада з питань антикорупційної політики, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Державне бюро розслідувань.

Відповідно спеціальними нормативно-правовими актами у цій сфері є:

- Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р.;
- Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р.;
- Закон України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 р.;
- Указ Президента України «Про Національну раду з питань антикорупційної політики» від 14.10.2014 р.;
- Наказ Офісу Генерального прокурора «Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора» від 5.03.2020 р.

Ст. 31 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. встановлює, що з метою забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю при Національному бюро утворюється Рада громадського контролю у складі 15 осіб, яка формується на засадах відкритого та прозорого конкурсу, який проводиться шляхом рейтингового інтернет-голосування громадян, які проживають на території України [11]. Законодавчо встановлено склад та повноваження Ради.

Розділом II Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. регламентується порядок діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику [12]. Зокрема, встановлено вимоги до керівного складу, проходження процедури конкурсного відбору та основні його повноваження. Серед останніх важливу роль займає здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту

інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб: інформування громадськості про здійснювані Національним агентством заходи щодо запобігання корупції, реалізація заходів, спрямованих на формування у свідомості громадян негативного ставлення до корупції; залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики.

Щодо громадського контролю за діяльністю Національного агентства, то він забезпечується через Громадську раду при Національному агентстві, яка складається з 15 осіб та формується відповідно до результатів відкритого та прозорого конкурсу.

Аналогічна Рада громадського контролю передбачена і Законом України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 р., яка утворюється з метою забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю при Державному бюро розслідувань у складі 15 осіб, яка формується на засадах відкритого та прозорого конкурсу [13].

Щодо Національної ради з питань антикорупційної політики, варто вказати, що її діяльність є відкритою і гласною. Відкритість діяльності Національної ради забезпечується шляхом створення умов для присутності на її засіданнях представників засобів масової інформації (крім випадків проведення закритого засідання), гласність – шляхом розміщення інформації про діяльність Національної ради, прийнятих рішень та проєктів відповідних рішень на веб-сайті Офіційного інтернет-представництва Президента України [14].

Аналіз нормативних актів за діяльністю органів прокуратури дає підстави стверджувати, що громадський контроль на рівні спеціального законодавства регламентовано достатньо обмежено. Так відповідний вид контролю за діяльністю Спеціалізованої антикорупційної прокуратури окремо на передбачений на рівні нормативного забезпечення. З огляду на те, що входить до системи органів прокуратури, можливим вбачається передбачити діяльність та функціонування Ради громадського контролю при прокуратурі, що має бути втілено, шляхом доповнення Закону України «Про прокуратуру» відповідною статтею, яка б поширювала свій вплив і на контроль за діяльністю Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Окрім того, у добір прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури необхідно запровадити механізм участі громадськості.

Удосконалення та уніфікація нормативного регулювання громадського контролю в Україні шляхом прийняття окремого спеціального законодавчого акту дозволить більш ефективно та повноцінно функціонувати даному інституту взаємодії держави та громадянського суспільства. Як зазначається у фаховій літературі, це дозволить вирішити низку завдань з демократизації державного управління, серед яких ключовими є: 1) посилення громадської участі в прийнятті вадливих суспільно-політичних рішень та контролю за їх виконанням; 2) сприяння недопущенню або ініціюванню усунення раніше допущених порушень Конституції України, законів України, інших нормативно-правових актів, державної дисципліни органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими й службовими особами; 3) забезпечення дотримання органами публічної влади прав фізичних і юридичних осіб; 4) формування суспільної оцінки діяльності апарату держави та його інститутів, забезпечення взаємозв'язку між владою та народом; 5) постійна громадська експертиза рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; 6) підвищення ефективності роботи публічної адміністрації та посилення дії важелів впливу громадян на суб'єктів владних повноважень [15].

Окрім того, на законодавчому рівні не закріплено такі форми громадського контролю, як громадські слухання, громадська експертиза, участь громадськості у роботі колегіальних органів при органах влади при фактичному їх застосування. Така ситуація не дозволяє ефективно та повноцінно використовувати потенціал інституту громадського контролю. Варто зазначити на позитивний зарубіжний досвід у контексті наявності спеціальних законодавчих актів, що регулюють на правовому рівні питання громадського контролю. У багатьох країнах світу відповідні законодавчі акти вже прийняті, а досвід у цьому напрямі пострадянських країн дане питання залишається рівні обговорення проєктів законів.

Висновки. Таким чином, під правовими засадами громадського контролю за діяльністю спеціалізованих антикорупційних органів ми розуміємо встановлену систему нормативно-правових актів, якими визначається поняття, принципи, форми та методи, юридичні підстави, суб'єкти та їх повноваження, а також ключові орієнтири громадського контролю за діяльністю вказаних органів.

Не зважаючи на те, що окремі аспекти громадського контролю загалом і громадського контролю за діяльністю спеціалізованих антикорупційних органів, існують в межах національного законодавства, проте в цілому як нормативно-правове, так й інституційне забезпечення механізмів громадського контролю залишається недосконалим. Відповідно для покращення ефективності механізмів здійснення громадського контролю в досліджуваній сфері, на нашу думку, необхідним є прийняття єдиного законодавчого акту, який би розкривав основні положення здійснення громадського контролю у різних сферах. Напрацювання у цьому напрямі вже існують, проте з урахуванням сучасного стану та поширеності громадського контролю як форми контролю, при розробці нормативного акту варто врахувати і позитивний зарубіжний досвід у цій сфері. Окрім того, зміст громадського контролю за діяльністю спеціалізованих антикорупційних органів зумовлює необхідність визначення статусу та місця громадського контролю у адміністративно-правовому механізмі, висвітлення форм його здійснення тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кравчук В. М. Взаємовідносини громадських організацій і держави в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правові аспекти) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01. К., 2008. 20 с.
2. Миронюк Р. Громадський контроль за діяльністю поліції: монографія. Дніпро, 2020. 134 с.
3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про звернення громадян: Закон України від 2.10.1996 № 393/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
6. Про інформацію: Закон України від 2.10.1992 № 2657-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
7. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
8. Про наукову та науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 № 51/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80>
9. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації: Указ Президента України від 24.03.2012 № 212/2012 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB#w1_8
10. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 - 2020 роки: Указ Президента України від 26.02.2016 № 68/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016#n20>
11. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>
12. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
13. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>
14. Про Національну раду з питань антикорупційної політики: Указ Президента України від 14.10.2014 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808/2014#Text>
15. Кравчук В.М. Проблеми законодавчого регулювання здійснення громадського контролю в Україні. *Проблеми реалізації та забезпечення ефективності правових реформ*: науково-практична Інтернет-конференція 16.06.2016. URL: https://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1313%3A190616-19&catid=154%3A1-0616&Itemid=193&lang=en

REFERENCES:

1. Kravchuk, V. M. (2008) Vzaiemovidnosyny hromadskykh orhanizatsii i derzhavy v umovakh formuvannya hromadianskoho suspilstva v Ukraini (teoretyko-pravovi aspekty). [Relationships between public organizations and the state in the context of the formation of civil society in Ukraine (theoretical and legal aspects)]. avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. Nauk. 12.00.01. 20. [in Ukrainian].
2. Myroniuk, R. (2020) Hromadskiy kontrol za diialnistiu politsii. [Public control over the activities of the police]. monohrafiia. 134. [in Ukrainian].
3. Konstytutsiia Ukrainy (1996, June 28) [Constitution of Ukraine] № 254k/96-VR Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
4. Pro zvernennia hromadian (1996, October 2) [On citizens appeals]. Zakon Ukrainy № 393/96-VR. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
5. Pro dostup do publichnoi informatsii (2011, January 13) [On access to public information]. Zakon Ukrainy № 2939-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> [in Ukrainian]
6. Pro informatsiiu (1992, October 2) [On information]. Zakon Ukrainy № 2657-XII Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> [in Ukrainian].
7. Pro hromadski obiednannia (2012, March 22). [On public associations]. Zakon Ukrainy vid 22.03.2012 № 4572-VI Retrived from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> [in Ukrainian].
8. Pro naukovu ta naukovo-tekhnichnu ekspertyzu (1995, February 10) [On scientific and scientific-technical expertise]. Zakon Ukrainy № 51/95-VR Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
9. Pro Stratehiiu derzhavnoi polityky spriyannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini ta pershocherhovi zakhody shchodo yii realizatsii (2012, March 24) [On the Strategy of State Policy to Promote the Development of Civil Society in Ukraine and Priority Measures for Its Implementation] Ukaz Prezydenta Ukrainy № 212/2012 Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB#w1_8

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB#w1_8 [in Ukrainian].

10. Pro Natsionalnu stratehiu spryiannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini na 2016 - 2020 roky (2016, February 26). [On the National Strategy for Civil Society Development in Ukraine for 2016-2020]. Ukaz Prezydenta Ukrainy № 68/2016 Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016#n20> [in Ukrainian].

11. Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy (2014, October 14) [On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine] Zakon Ukrainy № 1698-VII Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>

12. Pro zapobihannia koruptsii (2014, October 14). [On the prevention of corruption] Zakon Ukrainy vid № 1700-VII Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> [in Ukrainian].

13. Pro Derzhavne biuro rozsliduvan (2015, November 12) [On the State Bureau of Investigation] Zakon Ukrainy № 794-VIII Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> [in Ukrainian].

14. Pro Natsionalnu radu z pytan antykoruptsiinoi polityky (2014, October 14) [On the National Council on Anti-Corruption Policy]. Ukaz Prezydenta Ukrainy Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808/2014#Text> [in Ukrainian].

15. Kravchuk, V.M. (2016, June 16) Problemy zakonodavchoho rehuliuвання zdiisnennia hromadskoho kontroliu v Ukraini. [Problems of legislative regulation of public control in Ukraine.] *Problemy realizatsii ta zabezpechennia efektyvnosti pravovykh reform, naukovo-praktychna Internet-konferentsiia*. Retrieved from: https://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1313%3A190616-19&catid=154%3A1-0616&Itemid=193&lang=en [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 22.10.2020

УДК 342.95

Єфремов Артем Олександрович,

кандидат юридичних наук,

начальник Головного управління ДПС у Харківській області
як відокремленого підрозділу Державної податкової служби України

КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА РЕАЛІЗАЦІЄЮ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

У статті обґрунтовано необхідність розмежування категорій контроль і нагляд за реалізацією державної податкової політики. Дослідження контролю за реалізацією державної податкової політики, обумовлює необхідність уточнення змісту терміну контроль, так в даному випадку коректніше виступити мовою не про контроль в загальному розумінні, як соціальне явище, а звужити його зміст до державного контролю, оскільки втілення податкової політики є прерогативою державою. Він (державний контроль) є одною з основних функцій держави, котра за допомогою різних методів, прийомів і засобів, втілює такий контроль у різних формах, які, в свою чергу, не тільки контролює конкретні суспільні відносини, а і спрямовує їх розвиток у необхідному напрямі. Якісний контроль за реалізацією державної податкової політики повинен поєднувати як зовнішній і внутрішній види контролю, так і управлінський і бюджетний. Окреслена діяльність неможлива без участі громадськості в контрольній діяльності, з огляду на те, що державна податкова політика здійснюється в інтересах держави та суспільства: усі акумульовані кошти в Державному та місцевих бюджетах так чи інакше будуть витрачені для створення належних умов за для задоволення інтересів населення. Забігаючи наперед, зазначимо, що маємо сумніви щодо правильності позначення такої діяльності, в разі її здійснення громадянами, за допомогою терміну «громадський контроль».

Доведено, що податковий контроль є невід'ємною частиною більш широкого поняття – контролю за реалізацією державної податкової політики, а відтак в широкому розумінні може вважатись спеціалізованим податковим контролем, у той час, коли контроль за реалізацією державної податкової політики є податковим контролем у загальному розумінні. Така диференціація контролю повинна мати нормативне закріплення, що в свою чергу дозволить виробити об'єктивні критерії для здійснення якісного та всебічного контролю як за організацією та втіленням управлінських заходів, так і за здійсненням податкових операцій, розмежувати суб'єктів уповноважених провадити такий контроль і способи їх здійснення.

Ключові слова: державна податкова політика, податковий контроль, податковий нагляд, органи державної влади, громадський контроль, оподаткування, податкова реформа.

Efremov A. CONTROL AND SUPERVISION OVER THE IMPLEMENTATION OF STATE TAX POLICY.

The article substantiates the need to distinguish between the categories of control and supervision over the implementation of state tax policy. The study of control over the implementation of state tax policy, necessitates clarification of the content of the term control, so in this case it is more correct to talk not about control in the general sense as a social phenomenon, and narrow its content to state control, because the implementation of tax policy is the prerogative of the state. He (state control) is one of the main functions of the state, which through various methods, techniques and means, embodies such